

Wytyczne w sprawie systemów zarządzania bezpieczeństwem żywności na potrzeby drobnych detalistów w sektorze spożywczym: stosowanie identyfikacji, klasyfikacji i kontroli zagrożeń w sklepach mięsnych, sklepach spożywczych, piekarniach, sklepach rybnych i lodziarniach

Niniejsze wytyczne stanowią wyciąg z opinii panelu ds. zagrożeń biologicznych Europejskiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) *Hazard analysis approaches for certain small retail establishments in view of the application of their food safety management systems* (Sposoby podejścia do analizy zagrożeń w przypadku niektórych małych zakładów detalicznych w związku z zastosowaniem ich systemów zarządzania bezpieczeństwem żywności). Pełny tekst opinii dostępny jest pod adresem <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/4697> i zawiera dodatkowe informacje ogólne istotne z punktu widzenia niniejszych wytycznych. W przypadku cytatów należy umieszczać odesłania do opinii, a nie do niniejszych wytycznych.

Jak opisano w niniejszych wytycznych i w opinii, sklepy rzeźnicze, sklepy spożywcze, piekarnie, sklepy rybne i lodziarnie mogą stosować „podejście uproszczone” w odniesieniu do zarządzania bezpieczeństwem żywności. Chociaż można stosować takie ogólne podejście, ważne jest jednak, aby poszczególne zakłady detaliczne opracowywały swój system zarządzania bezpieczeństwem żywności w sposób przejrzysty i przyjazny dla użytkownika w oparciu o konkretne procesy (etapy) i produkty istotne z punktu widzenia prowadzonej przez nie działalności gospodarczej.

Wytyczne dotyczące poszczególnych wymienionych rodzajów zakładów detalicznych poprzedza przegląd tak zwanych programów warunków wstępnych.

Programy warunków wstępnych to praktyki i warunki zapobiegawcze, które są wymagane przed wdrożeniem i w trakcie wdrażania HACCP i które są niezbędne dla bezpieczeństwa żywności. To, jakie programy warunków wstępnych są potrzebne, zależy od segmentu łańcucha żywnościowego, w ramach którego działa sektor, oraz od rodzaju sektora. Przykładowe określenia równoważne to: dobra praktyka rolnicza (GAP), dobra praktyka weterynaryjna (GVP), dobra praktyka wytwarzania (GMP), dobra praktyka w zakresie higieny (GHP), dobra praktyka produkcyjna (GPP), dobra praktyka dystrybucyjna (GDP) i dobra praktyka handlowa (GTP). Niekiedy uznaje się, że część programów warunków wstępnych stanowią procedury, które zapewniają możliwość śledzenia żywności i wycofywania produktu od konsumentów w razie nieprzestrzegania przepisów. W normach Kodeksu Żywnościowego programy warunków wstępnych określa się jako „kodeksy dobrych praktyk”.

Przegląd programów warunków wstępnych

Tabela 1: Streszczenie działań w ramach programu warunków wstępnych, w tym 12 zdefiniowanych programów warunków wstępnych określonych w zawiadomieniu Komisji C278/2016 i dodatkowego 13. programu warunków wstępnych „informacje o produkcji i wiedza konsumentów”

Program warunków wstępnych	Infrastruktura kontroli / działania kontrolne	Monitorowanie	Czy wymagane jest prowadzenie rejestrów? (tak/nie)	Działania korygujące
1. program warunków wstępnych:	Infrastruktura zgodna z wymogami	Comiesięczna kontrola wizualna w oparciu o listę	Tak, ale tylko w przypadku konieczności	Odpowiednie utrzymanie pomieszczeń i konserwacja

Program warunków wstępnych	Infrastruktura kontroli / działania kontrolne	Monitorowanie	Czy wymagane jest prowadzenie rejestrów? (tak/nie)	Działania korygujące
Infrastruktura (budynki i sprzęt)	higieny oraz budynki i sprzęty zgodne z przeznaczeniem.	kontrolną infrastruktury (higiena i stan).	przeprowadzenia działań naprawczych.	sprzętu.
2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja	Harmonogram czyszczenia i dezynfekcji lub polityka „sprzątania na bieżąco”.	Kontrole wizualne na miejscu. Codzienne kontrole wizualne. Comiesięczne testy mikrobiologiczne.	Tak, w przypadku nieprzestrzegania przepisów.	Czyszczenie i dezynfekcja obszarów/sprzętu ulegających zanieczyszczeniu. Przegląd i w razie konieczności przekwalifikowanie pracowników lub zmiana częstotliwości i metody dezynfekcji.
3. program warunków wstępnych: Zwalczanie szkodników: nacisk na działania prewencyjne	Działania w zakresie zwalczania szkodników.	Cotygodniowa kontrola	Nie	Zmiana sposobów zwalczania szkodników lub wprowadzenie nowych sposobów.
4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja	Konserwacja całego sprzętu. Kalibracja urządzeń pomiarowych (tj. termometrów, wag itp.).	Stałe monitorowanie sprzętu. Okresowy (codzienny/cotygodniowy) status kalibracji z zapisem.	Nie Tak, status kalibracji	W razie potrzeby naprawa lub wymiana sprzętu. Przegląd programu konserwacji i kalibracji.
5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne, których źródłem jest środowisko produkcyjne	Zapewnienie prawidłowego przechowywania wszystkich materiałów. Zapewnienie odpowiedniego oświetlenia wszystkich powierzchni po dezynfekcji.	Kontrola wizualna w trakcie przetwarzania. Comiesięczna kontrola w oparciu o listę kontrolną infrastruktury (higiena i stan).	Tak, ale tylko w przypadku konieczności przeprowadzenia działań naprawczych.	Przegląd procedur w zakresie przechowywania, czyszczenia i dezynfekcji itp.
6. program warunków	Zapewnienie braku	Specyfikacje surowców od	Nie	Zaprzestanie używania potencjalnie

Program warunków wstępnych	Infrastruktura kontroli / działania kontrolne	Monitorowanie	Czy wymagane jest prowadzenie rejestrów? (tak/nie)	Działania korygujące
wstępnych: Alergeny	alergenów w surowcach Posiadanie aktualnego wykazu potencjalnych alergenów z uwzględnieniem źródeł (np. surowiec, zanieczyszczenia krzyżowe itp.). Identyfikacja i eliminacja potencjalnych źródeł zanieczyszczenia krzyżowego.	dostawców. Bieżące wdrażanie działań na rzecz zapobiegania zanieczyszczeniu krzyżowemu.		„zanieczyszczonych” surowców. Przegląd dostawców / wymogów dotyczących dostawców. Weryfikacja kryteriów dopuszczalności. Przegląd i korygowanie działań mających na celu zapobieganie zanieczyszczeniu krzyżowemu.
7. program warunków wstępnych: Gospodarowanie odpadami	Całkowite odseparowanie odpadów od surowców lub żywności. W przypadku odpadów spożywczych pochodzenia zwierzęcego (produkty uboczne pochodzenia zwierzęcego) obowiązują szczególne wymagania wynikające z przepisów.	Rutynowa kontrola wizualna służąca zapewnieniu pełnego przestrzegania polityki przedsiębiorstwa spożywczego w zakresie gospodarowania odpadami.	Nie	Bezpośrednie usuwanie odpadów Przegląd i zmiana bieżących zasad gospodarowania odpadami. W razie potrzeby przekwalifikowanie pracowników.
8. program warunków wstępnych: Kontrola wody i powietrza	Używanie wody pitnej również do wytwarzania lodu. Dobry stan infrastruktury dystrybucji wody i brak	Jeżeli woda nie jest pobierana z wodociągu miejskiego – bieżące monitorowanie uzdatniania wody. Okresowe testy	Tak, wyniki testów mikrobiologicznych	Zmiana procesu uzdatniania wody.

Program warunków wstępnych	Infrastruktura kontroli / działania kontrolne	Monitorowanie	Czy wymagane jest prowadzenie rejestrów? (tak/nie)	Działania korygujące
	materiałów toksycznych w kontakcie z nią.	mikrobiologiczne.		
9. program warunków wstępnych: Personel (higiena, stan zdrowia)	Obowiązują zasady higieny i umowy z personelem dostosowane do charakteru działalności. Stan zdrowia personelu.	Codzienna kontrola wizualna w trakcie przetwarzania. Orzeczenie lekarskie lub szkolenie uświadamiające dla całego personelu	Nie Prowadzenie rejestrów orzeczeń lekarskich i szkoleń	Niezwłoczne rozwiązywanie wszystkich problemów związanych z personelem. Wprowadzenie korekt i informowanie personelu.
10. program warunków wstępnych: Surowce (wybór dostawcy, specyfikacje)	Surowce zgodne z wymogami prawnymi. Detaliści stosują kryteria dopuszczalności oparte na specyfikacji.	Obecne specyfikacje załączane przez dostawców lub etykiety materiałów opakowanych. Kryteria dopuszczalności są sprawdzane przy każdej dostawie.	Tak, ale tylko w przypadku braku przestrzegania przepisów, np. jeżeli temperatura dostarczonych surowców nie była właściwa.	Zakaz stosowania nieodpowiednich surowców. Przeгляд dostawców / wymogów dotyczących dostawców. Weryfikacja kryteriów dopuszczalności.
11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania	Temperatura w pomieszczeniach do przechowywania (chłodzenie lub głębokie mrożenie) spełnia wymogi dotyczące temperatury produktu.	Automatyczne monitorowanie z alarmem i automatycznym rejestrowaniem. Monitorowanie ręczne / codzienne lub częstsze kontrolowanie temperatury w pomieszczeniach do przechowywania i temperatury produktu.	Tak, jeżeli dane działanie kontrolne opiera się na wymiernych parametrach, takich jak temperatura (np. chłodzenia i gotowania).	Wymiana/naprawa/przywrócenie ustawień urządzeń chłodniczych / zamrażających. Na podstawie stopnia braku zgodności należy rozważyć usunięcie uszkodzonego produktu. W przypadku wyrobów piekarniczych wysokie temperatury sprzyjają powstawaniu akrylamidu. Taki „przeegrany” produkt należy usunąć.
12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy	Personel postępuje zgodnie z regulaminem pracy, przestrzega	Codzienna kontrola wizualna.	Nie	Przekwalifikowanie personelu.

Program warunków wstępnych	Infrastruktura kontroli / działania kontrolne	Monitorowanie	Czy wymagane jest prowadzenie rejestrów? (tak/nie)	Działania korygujące
	obowiązujących procedur działania (SOP).			
13. program warunków wstępnych: Informacje o produkcji i wiedza konsumentów	Do wszystkich produktów na etapie sprzedaży detalicznej należy dołączać wystarczające informacje w celu propagowania właściwego postępowania z produktem oraz właściwego przechowywania i przygotowywania produktu przez konsumentów. W razie potrzeby należy uwzględnić również informacje dotyczące alergenów i okresu przydatności do spożycia.	Rutynowe kontrole, aby zapewnić uwzględnienie tego rodzaju informacji.	Nie	W razie potrzeby przegląd i zmiana informacji

Diagramy przepływów

Diagramy przepływów w odniesieniu do sklepów mięsnych, sklepów spożywczych, piekarni, sklepów rybnych i lodziarni przedstawiono odpowiednio na rysunkach 1, 2, 3, 4 i 5. Następnie na podstawie przedmiotowych diagramów przepływów określa się „etapy”, które przedstawiono w pierwszej kolumnie tabeli dotyczących systemów zarządzania bezpieczeństwem żywności na potrzeby drobnych detalistów w sektorze spożywczym. W tabelach dotyczących systemów zarządzania bezpieczeństwem żywności na potrzeby drobnych detalistów w sektorze spożywczym w przypadku sklepu mięsnego (tabela 2), sklepu spożywczego (tabela 3), piekarni (tabela 4), sklepu rybnego (tabela 5) i lodziarni (tabela 6) zamieszczono również informacje dotyczące „zagrożeń”, „działania przyczyniającego się do zwiększenia/zmniejszenia występowania zagrożenia” i „działania kontrolnego (programu warunków wstępnych)”.

Legenda do diagramu:

etap procesu

rozpoczęcie–zakończenie procesu produkcji

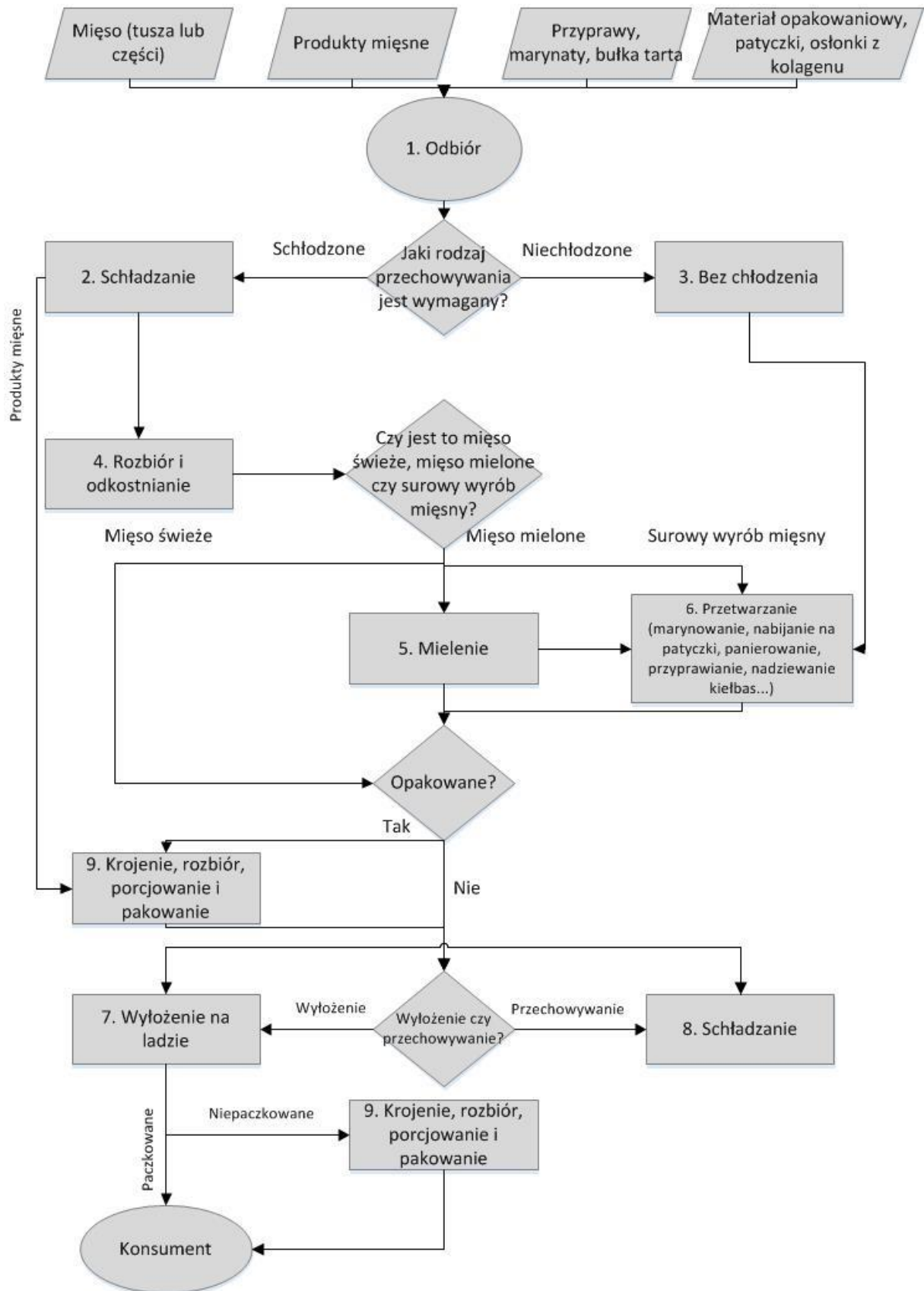

surowce, półprodukt lub produkt końcowy

decyzja pomiędzy różnymi ewentualnymi etapami produkcji

Sklep mięsny

Diagram 1: Diagram przepływów w przypadku sklepu mięsnego

Tabela 2:

Etap	Identyfikacja zagrożeń ^(a)				Działania przyczyniające się do zwiększenia/zmniejszenia występowania zagrożenia	Działania kontrolne
	B	C	F	A		
Odbiór	T	T	T	T	Nie została zapewniona jakość mikrobiologiczna odbieranych surowców Występowanie zagrożeń chemicznych lub fizycznych lub alergenów w dostarczanych surowcach	10. program warunków wstępnych: Surowce (wybór dostawcy, specyfikacje) 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 6. program warunków wstępnych: Alergeny 10. program warunków wstępnych: Surowce (wybór dostawcy, specyfikacje) 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy
Przechowywanie w chłodni	T	T	T	T	Rozwój mikroorganizmów spowodowany nieprawidłowym chłodzeniem Zanieczyszczenie krzyżowe spowodowane brakiem oddzielenia produktów surowych od produktów poddanych obróbce termicznej / gotowych do spożycia Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi lub fizycznymi, których źródłami są otoczenie, personel itp. Zanieczyszczenie alergenami	4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 3. program warunków wstępnych: Zwalczanie szkodników: nacisk na działania prewencyjne 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne, których źródłem jest środowisko produkcyjne 6. program warunków wstępnych: Alergeny
Przechowywanie w temperaturach	T	T	T	T	Rozwój mikroorganizmów spowodowany przez przechowywanie w środowisku innym niż suche	1. program warunków wstępnych: Infrastruktura (budynki i sprzęt) 2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja

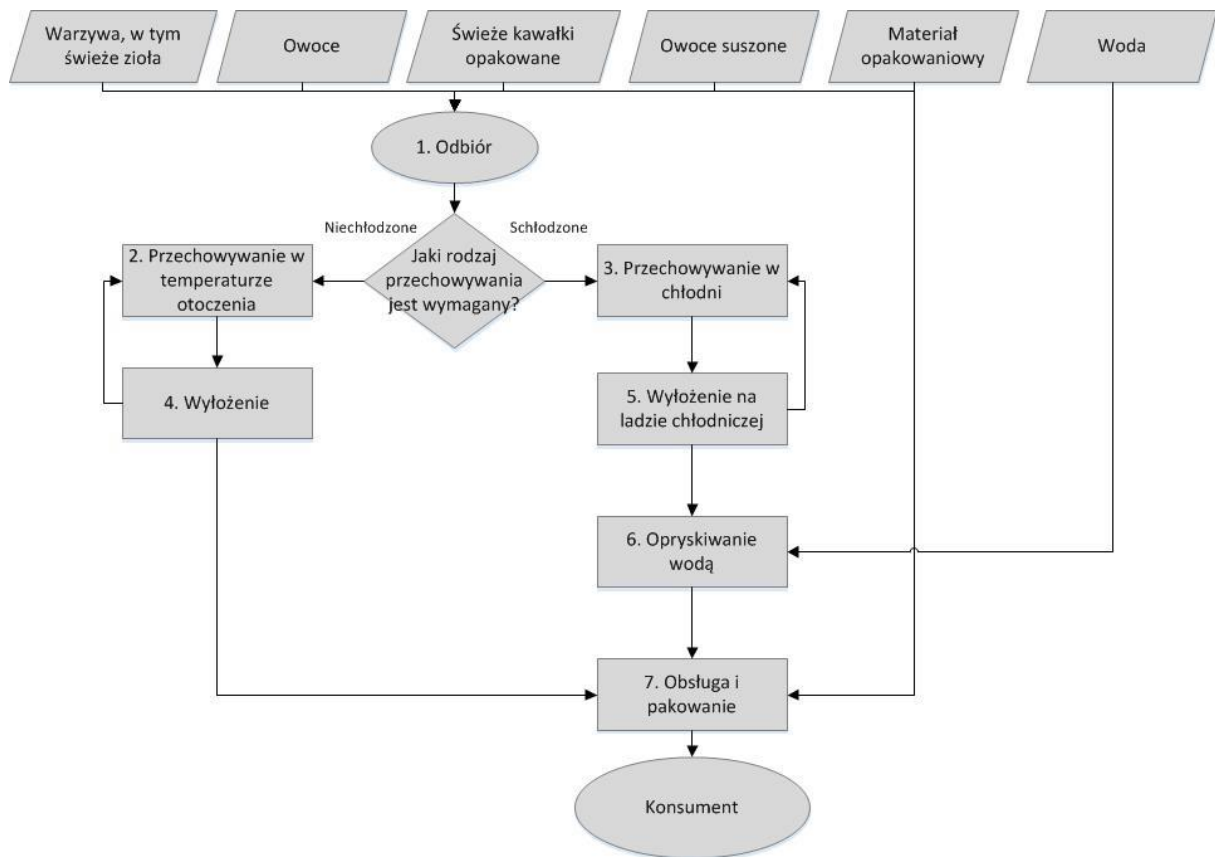
e otoczenia					Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi lub fizycznymi, których źródłami są otoczenie, personel itp. Zanieczyszczenie alergenami	1. program warunków wstępnych: Infrastruktura (budynki i sprzęt) 3. program warunków wstępnych: Zwalczanie szkodników: nacisk na działania prewencyjne 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne, których źródłem jest środowisko produkcyjne 6. program warunków wstępnych: Alergeny
Rozbiór i porcjowanie	T	T	T	N	Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami biologicznymi, chemicznymi lub fizycznymi, których źródłami są nieprawidłowe czyszczenie i nieprawidłowa dezynfekcja sprzętu, brak przestrzegania zasad higieny osobistej, noże i sprzęt	2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne, których źródłem jest środowisko produkcyjne 9. program warunków wstępnych: Personel (higiena, stan zdrowia)
Mielenie	T	T	N	T	Zanieczyszczenie krzyżowe spowodowane zagrożeniami biologicznymi, których źródłami są nieprawidłowe czyszczenie i nieprawidłowa dezynfekcja sprzętu lub brak przestrzegania zasad higieny osobistej Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi Zanieczyszczenie alergenami	2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 9. program warunków wstępnych: Personel (higiena, stan zdrowia) 2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 6. Program warunków wstępnych: Alergeny
Przetwarzanie	T	T	T	T	Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami biologicznymi, chemicznymi lub fizycznymi, których źródłami są nieprawidłowe czyszczenie i nieprawidłowa dezynfekcja	2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne spowodowane przez środowisko produkcyjne 9. program warunków wstępnych: Personel (higiena, stan zdrowia) 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy

					sprzętu, brak przestrzegania zasad higieny osobistej, otoczenie, wyższe niż dopuszczalne stężenia dodatków Zanieczyszczenie alergenami	6. program warunków wstępnych: Alergeny
Wyłożenie na ładzie	T	T	N	T	Rozwój mikroorganizmów spowodowany nieprawidłowym chłodzeniem Zanieczyszczenie krzyżowe spowodowane zagrożeniami biologicznymi związanymi z brakiem oddzielenia produktów surowych od produktów poddanych obróbce termicznej / gotowych do spożycia Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi Zanieczyszczenie alergenami	4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne powodowane przez środowisko produkcyjne 6. program warunków wstępnych: Alergeny
Przechowywanie w chłodni	T	T	T	T	Rozwój mikroorganizmów spowodowany nieprawidłowym chłodzeniem Zanieczyszczenie krzyżowe spowodowane brakiem oddzielenia produktów surowych od produktów poddanych obróbce termicznej / gotowych do spożycia Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi lub fizycznymi, których źródłami są	4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 3. program warunków wstępnych: Zwalczanie szkodników: nacisk na działania prewencyjne

					otoczenie, personel itp. Zanieczyszczenie alergenami	5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne, których źródłem jest środowisko produkcyjne 6. program warunków wstępnych: Alergeny
Krojenie, wydawanie i pakowanie	T	T	T	T	Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami biologicznymi, chemicznymi lub fizycznymi lub alergenami, których źródłami są nieprawidłowości metodyki pracy i brak przestrzegania zasad higieny osobistej. Brak informacji dla konsumenta dotyczących ewentualnych alergenów i sposobu przechowywania, czasu przechowywania itp.	2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne powodowane przez środowisko produkcyjne 6. program warunków wstępnych: Alergeny 9. program warunków wstępnych: Personel (higiena, stan zdrowia) 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 6. program warunków wstępnych: Alergeny 13. program warunków wstępnych: Informacje o produkcie i wiedza konsumentów

(a): B = biologiczne, C = chemiczne, F = fizyczne, A = alergen

Sklep spożywczy

Diagram 2: Diagram przepływu w przypadku sklepu spożywczego

Tabela 3: System zarządzania bezpieczeństwem żywności w na potrzeby drobnych detalistów w sektorze spożywczym w przypadku sklepu spożywczego

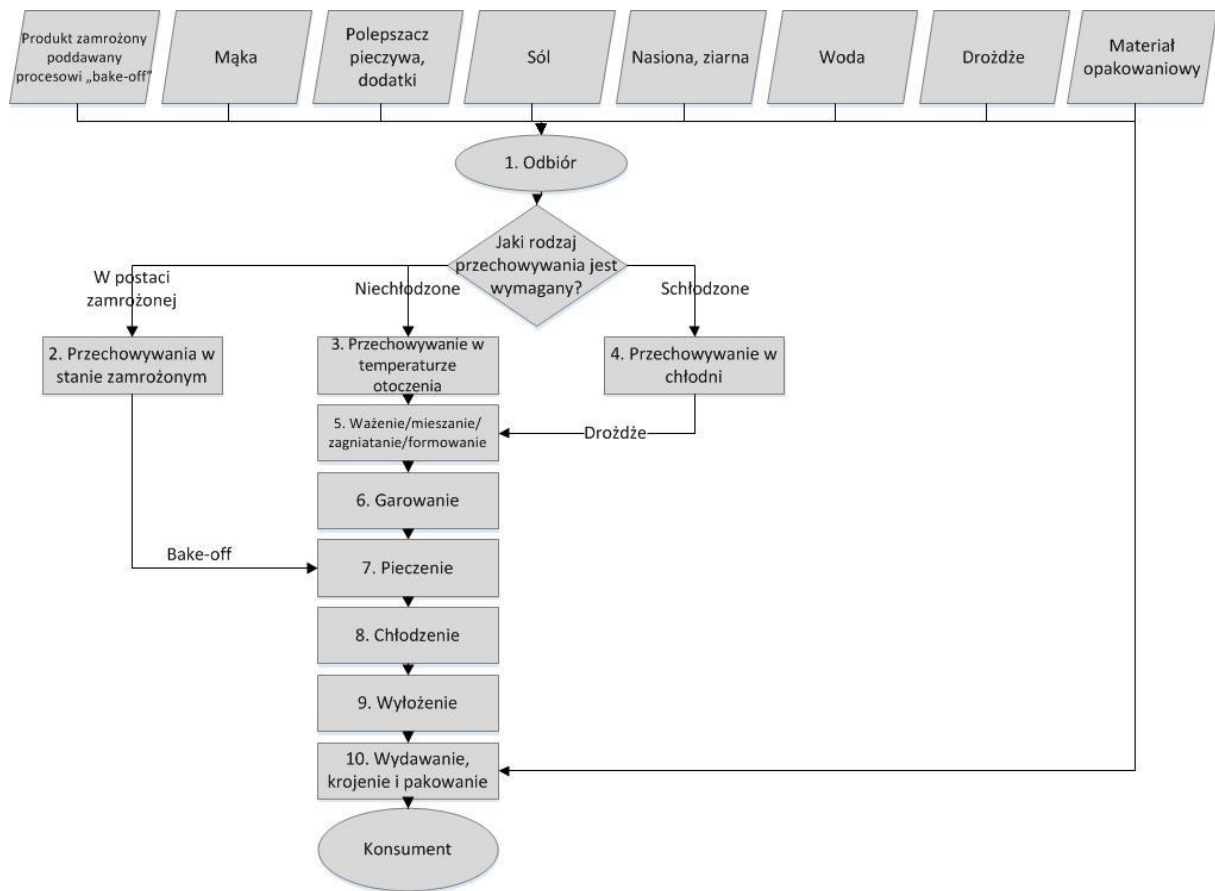
Etap	Identyfikacja zagrożeń ^(a)				Działania przyczyniające się do zwiększenia/zmniejszenia występowania zagrożenia	Działania kontrolne
	B	C	F	A		
Odbiór	T	T	T	T	Nie została zapewniona jakość mikrobiologiczna odbieranych surowców Występowanie zagrożeń chemicznych lub fizycznych lub alergenów w dostarczanych surowcach	10. program warunków wstępnych: Surowce (wybór dostawcy, specyfikacje) 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 6. program warunków wstępnych: Alergeny 10. program warunków wstępnych: Surowce (wybór dostawcy, specyfikacje) 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy
Przechowywanie w temperaturze otoczenia	T	T	T	T	Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami biologicznymi, chemicznymi lub fizycznymi, których źródłami są otoczenie, personel itp. Zanieczyszczenie alergenami	1. program warunków wstępnych: Infrastruktura (budynek i sprzęt) 3. program warunków wstępnych: Zwalczanie szkodników: nacisk na działania prewencyjne 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne, których źródłem jest środowisko produkcyjne 6. program warunków wstępnych: Alergeny
Przechowywanie w chłodni	T	T	T	T	Rozwój mikroorganizmów spowodowany nieprawidłowym chłodzeniem Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi lub fizycznymi, których źródłami są otoczenie, personel itp. Zanieczyszczenie alergenami	4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 3. program warunków wstępnych: Zwalczanie szkodników: nacisk na działania prewencyjne 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne, których źródłem jest środowisko produkcyjne 6. program warunków wstępnych: Alergeny
Mycie	T	T	T	N	Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami biologicznymi, chemicznymi i fizycznymi, których	2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne,

Etap	Identyfikacja zagrożeń ^(a)				Działania przyczyniające się do zwiększenia/zmniejszenia występowania zagrożenia	Działania kontrolne
	B	C	F	A		
					źródłami są woda, otoczenie, personel itp.	których źródłem jest środowisko produkcyjne 8. program warunków wstępnych: Kontrola wody i powietrza 9. program warunków wstępnych: Personel (higiena, stan zdrowia)
Wyłożenie	T	T	T	T	Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami biologicznymi, chemicznymi lub fizycznymi lub alergenami, których źródłami są otoczenie, personel itp.	1. program warunków wstępnych: Infrastruktura (budynki i sprzęt) 2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne powodowane przez środowisko produkcyjne 6. program warunków wstępnych: Alergeny 7. program warunków wstępnych: Gospodarowanie odpadami
Wyłożenie na ladzie chłodniczej	T	T	T	T	Rozwój mikroorganizmów spowodowany nieprawidłowym chłodzeniem Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami biologicznymi, chemicznymi lub fizycznymi lub alergenami, których źródłami są otoczenie, personel itp.	4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 1. program warunków wstępnych: Infrastruktura (budynki i sprzęt) 2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne powodowane przez środowisko produkcyjne 6. program warunków wstępnych: Alergeny 7. program warunków wstępnych: Gospodarowanie odpadami
Opryskiwanie	T	T	T	N	Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami biologicznymi, chemicznymi i fizycznymi, których źródłami są woda, otoczenie, personel itp.	2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne, których źródłem jest środowisko produkcyjne 8. program warunków wstępnych: Kontrola wody i powietrza 9. program warunków wstępnych: Personel (higiena, stan zdrowia)
Wydawanie i pakowanie	T	T	T	T	Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami biologicznymi, chemicznymi lub fizycznymi lub alergenami, których źródłami są otoczenie, personel itp.	2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne powodowane przez środowisko produkcyjne 6. program warunków wstępnych: Alergeny 9. program warunków wstępnych: Personel (higiena, stan zdrowia) 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy

Etap	Identyfikacja zagrożeń ^(a)				Działania przyczyniające się do zwiększenia/zmniejszenia występowania zagrożenia	Działania kontrolne
	B	C	F	A		
					Brak informacji dla konsumenta dotyczących ewentualnych alergenów i sposobu przechowywania, czasu przechowywania itp.	6. program warunków wstępnych: Alergeny 13. program warunków wstępnych: Informacje o produkcie i wiedza konsumentów

(a): B = biologiczne, C = chemiczne, F = fizyczne, A = alergen

Piekarnia

Diagram 3: Diagram przepływów w przypadku piekarni

Tabela 4: System zarządzania bezpieczeństwem żywności na potrzeby drobnych detalistów w sektorze spożywczym w przypadku piekarni

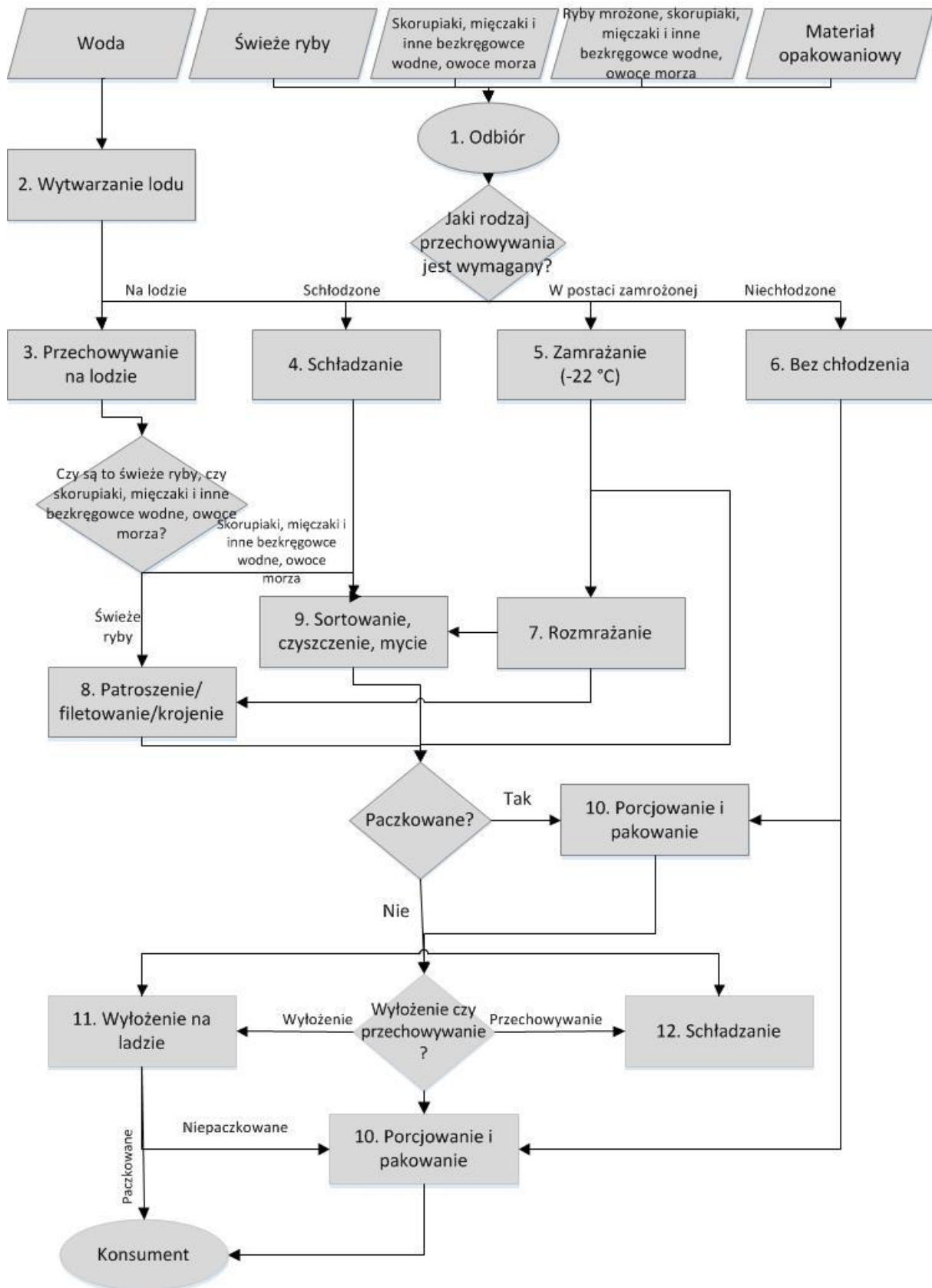
Etap	Identyfikacja zagrożeń ^(a)				Działania przyczyniające się do zwiększenia/zmniejszenia występowania zagrożenia	Działania kontrolne
	B	C	F	A		
Odbiór	T	T	T	T	Nie została zapewniona jakość mikrobiologiczna odbieranych surowców Występowanie zagrożeń chemicznych lub fizycznych lub alergenów w dostarczanych surowcach	10. program warunków wstępnych: Surowce (wybór dostawcy, specyfikacje) 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 6. program warunków wstępnych: Alergeny 10. program warunków wstępnych: Surowce (wybór dostawcy, specyfikacje) 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy
Przechowywanie w temperaturze otoczenia	T	T	T	T	Rozwój mikroorganizmów spowodowany przez przechowywanie w środowisku innym niż suche Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi lub fizycznymi, których źródłami są otoczenie, personel itp. Zanieczyszczenie alergenami	1. program warunków wstępnych: Infrastruktura (budynek i sprzęt) 2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 1. program warunków wstępnych: Infrastruktura (budynek i sprzęt) 3. program warunków wstępnych: Zwalczanie szkodników: nacisk na działania prewencyjne 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne, których źródłem jest środowisko produkcyjne 6. program warunków wstępnych: Alergeny
Przechowywanie w chłodni	T	T	T	T	Rozwój mikroorganizmów spowodowany nieprawidłowym chłodzeniem Zanieczyszczenie krzyżowe spowodowane brakiem oddzielenia produktów surowych od produktów poddanych	4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy

Etap	Identyfikacja zagrożeń ^(a)				Działania przyczyniające się do zwiększenia/zmniejszenia występowania zagrożenia	Działania kontrolne
	B	C	F	A		
					obróbce termicznej / gotowych do spożycia Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi lub fizycznymi, których źródłami są otoczenie, personel itp. Zanieczyszczenie alergenami	2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 3. program warunków wstępnych: Zwalczanie szkodników: nacisk na działania prewencyjne 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne, których źródłem jest środowisko produkcyjne 6. program warunków wstępnych: Alergeny
Ważenie, mieszanie i zagniatanie	N	T	T	T	Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi lub fizycznymi i alergenami, których źródłami są otoczenie, personel, wyższe niż dopuszczalne stężenie dodatków itp.	4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne powodowane przez środowisko produkcyjne 6. program warunków wstępnych: Alergeny 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy
Garowanie	N	T	T	T	Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi lub fizycznymi, których źródłami są otoczenie, personel itp. Zanieczyszczenie alergenami	5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne powodowane przez środowisko produkcyjne 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 6. program warunków wstępnych: Alergeny
Pieczenie	T	T	N	N	Nie są osiągnane wystarczająco wysokie temperatury zapewniające likwidację zagrożeń mikrobiologicznych Przegrzanie prowadzące do powstawania akrylamidu.	4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy
Schładzanie	T	T	N	N	Brak szybkiego schłodzenia	4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy

Etap	Identyfikacja zagrożeń ^(a)				Działania przyczyniające się do zwiększenia/zmniejszenia występowania zagrożenia	Działania kontrolne
	B	C	F	A		
					Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi	5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne powodowane przez środowisko produkcyjne
Wyłożenie	T	T	T	T	Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami biologicznymi, chemicznymi lub fizycznymi lub alergenami, których źródłami są otoczenie, personel itp.	1. program warunków wstępnych: Infrastruktura (budynki i sprzęt) 2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne powodowane przez środowisko produkcyjne 6. program warunków wstępnych: Alergeny 7. program warunków wstępnych: Gospodarowanie odpadami
Wydawanie, krojenie i pakowanie	T	T	T	T	Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami biologicznymi, chemicznymi lub fizycznymi lub alergenami, których źródłami są nieprawidłowe czyszczenie i nieprawidłowa dezynfekcja sprzętu. Brak informacji dla konsumenta dotyczących ewentualnych alergenów i sposobu przechowywania, czasu przechowywania itp.	2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne powodowane przez środowisko produkcyjne 6. program warunków wstępnych: Alergeny 9. program warunków wstępnych: Personel (higiena, stan zdrowia) 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 6. program warunków wstępnych: Alergeny 13. program warunków wstępnych: Informacje o produkcie i wiedza konsumentów

(a): B = biologiczne, C = chemiczne, F = fizyczne, A = alergen

Sklep rybny

Diagram 4: Diagram przepływu w przypadku sklepu rybnego

Tabela 5: System zarządzania bezpieczeństwem żywności na potrzeby drobnych detalistów w sektorze spożywcym w przypadku sklepu rybnego

Etap	Identyfikacja zagrożeń ^(a)				Działania przyczyniające się do zwiększenia/zmniejszenia występowania zagrożenia	Działania kontrolne
	B	C	F	A		
Odbiór	T	T	T	T	Nie została zapewniona jakość mikrobiologiczna odbieranych surowców Występowanie zagrożeń chemicznych lub fizycznych lub alergenów w dostarczanych surowcach	10. program warunków wstępnych: Surowce (wybór dostawcy, specyfikacje) 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 6. program warunków wstępnych: Alergeny 10. program warunków wstępnych: Surowce (wybór dostawcy, specyfikacje) 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy
Wytwarzanie lodu	T	T	T	N	Nie została zapewniona odpowiednia jakość użytej wody Brak konserwacji, czyszczenia i dezynfekcji sprzętu	5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne powodowane przez środowisko produkcyjne 8. program warunków wstępnych: Kontrola wody i powietrza 2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja
Przechowywanie na lodzie	T	T	N	N	Rozwój mikroorganizmów spowodowany nieprawidłowym chłodzeniem Brak przeciwdziałania rozwojowi mikroorganizmów i powstawaniu histydyny (ograniczenie czasowe) Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi	11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne powodowane przez środowisko produkcyjne 8. program warunków wstępnych: Kontrola wody i powietrza
Przechowywanie w	T	T	T	T	Rozwój mikroorganizmów spowodowany nieprawidłowym chłodzeniem	4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania

Etap	Identyfikacja zagrożeń ^(a)				Działania przyczyniające się do zwiększenia/zmniejszenia występowania zagrożenia	Działania kontrolne
	B	C	F	A		
chłodni					Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami biologicznymi, chemicznymi lub fizycznymi, których źródłami są otoczenie, personel itp. Zanieczyszczenie alergenami Brak przeciwdziałania rozwojowi mikroorganizmów i powstawaniu histydyny (ograniczenie czasowe)	2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 3. program warunków wstępnych: Zwalczanie szkodników: nacisk na działania prewencyjne 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne, których źródłem jest środowisko produkcyjne 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 6. program warunków wstępnych: Alergeny 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy
Przechowywanie w stanie zamrożonym	T	T	T	N	Rozwój mikroorganizmów spowodowany przez nieodpowiednią temperaturę zamrażania Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi lub fizycznymi, których źródłem jest otoczenie itp.	4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne, których źródłem jest środowisko produkcyjne
Przechowywanie inne niż chłodnicze (w temperaturze otoczenia)	T	T	T	T	Rozwój mikroorganizmów spowodowany przez przechowywanie w środowisku innym niż suche Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi lub fizycznymi, których źródłami są otoczenie, personel itp.	1. program warunków wstępnych: Infrastruktura (budynek i sprzęt) 2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 1. program warunków wstępnych: Infrastruktura (budynek i sprzęt) 3. program warunków wstępnych: Zwalczanie szkodników: nacisk na działania prewencyjne 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne, których źródłem jest środowisko produkcyjne

Etap	Identyfikacja zagrożeń ^(a)				Działania przyczyniające się do zwiększenia/zmniejszenia występowania zagrożenia	Działania kontrolne
	B	C	F	A		
					Zanieczyszczenie alergenami	6. program warunków wstępnych: Alergeny
Rozmrażanie	T	T	N	N	Rozwój mikroorganizmów spowodowany utrzymaniem niedostatecznie niskich temperatur Brak przeciwdziałania rozwojowi mikroorganizmów i powstawaniu histydyny Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi	11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne, których źródłem jest środowisko produkcyjne
Patroszenie	T	T	T	N	Zanieczyszczenie krzyżowe spowodowane zagrożeniami biologicznymi przenoszonymi z przewodu pokarmowego do mięsa Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami biologicznymi, chemicznymi lub fizycznymi, których źródłami są otoczenie, personel itp.	7. program warunków wstępnych: Gospodarowanie odpadami 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne, których źródłem jest środowisko produkcyjne 9. program warunków wstępnych: Personel (higiena, stan zdrowia)
Sortowanie, czyszczenie i mycie	T	T	T	N	Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami biologicznymi, chemicznymi lub fizycznymi, których źródłami są woda, otoczenie, personel, metoda pracy itp.	2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne, których źródłem jest środowisko produkcyjne 8. program warunków wstępnych: Kontrola wody i powietrza 9. program warunków wstępnych: Personel (higiena, stan zdrowia) 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy

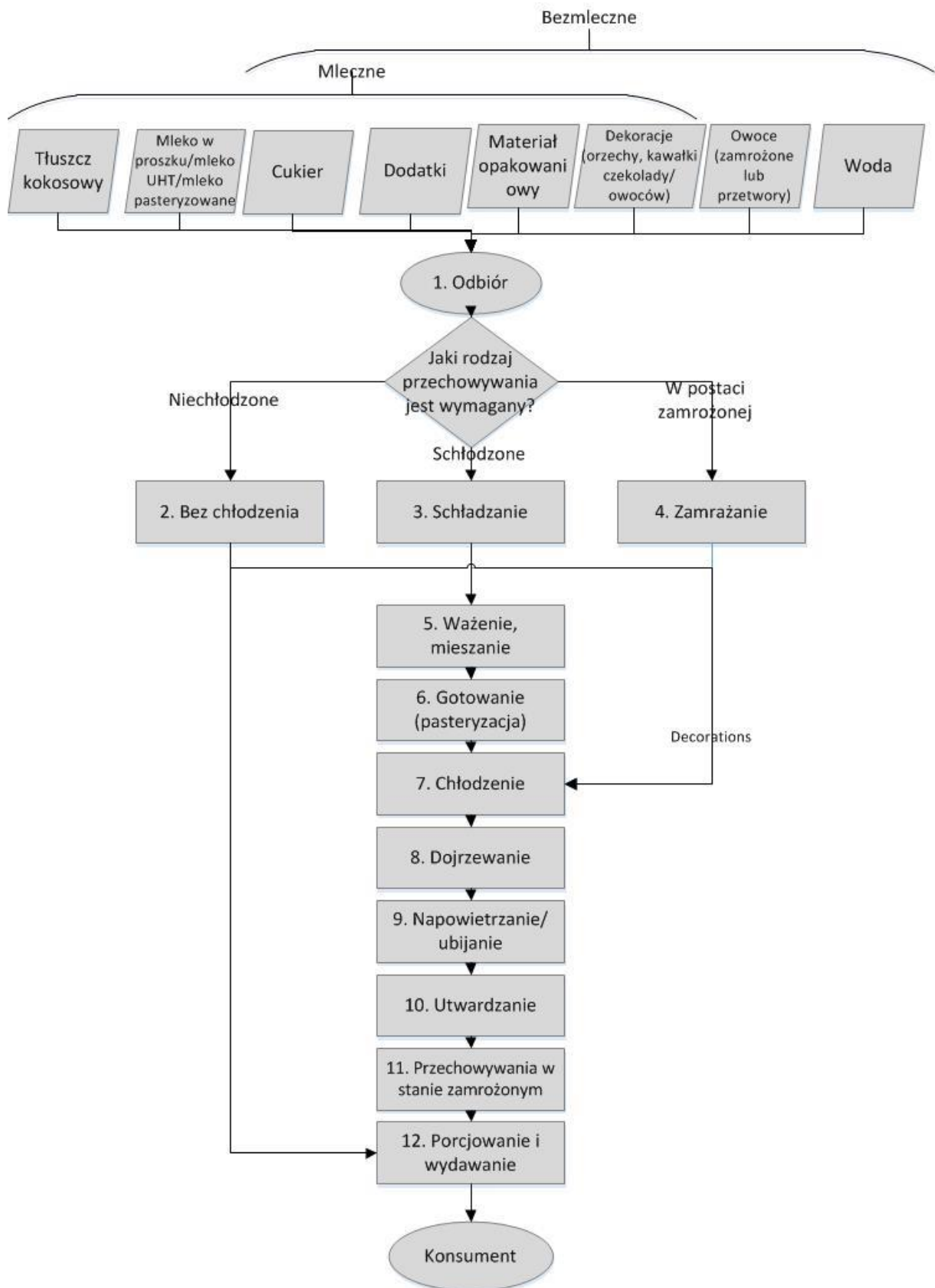
Etap	Identyfikacja zagrożeń ^(a)				Działania przyczyniające się do zwiększenia/zmniejszenia występowania zagrożenia	Działania kontrolne
	B	C	F	A		
Krojenie	T	T	T	N	Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami biologicznymi, chemicznymi lub fizycznymi, których źródłami są nieprawidłowe czyszczenie i nieprawidłowa dezynfekcja sprzętu.	2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne, których źródłem jest środowisko produkcyjne 9. program warunków wstępnych: Personel (higiena, stan zdrowia) 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy
Przechowywanie w chłodni	T	T	T	T	Rozwój mikroorganizmów spowodowany nieprawidłowym chłodzeniem Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami biologicznymi, chemicznymi lub fizycznymi, których źródłami są otoczenie, personel itp. Zanieczyszczenie alergenami Brak przeciwdziałania rozwojowi mikroorganizmów i powstawaniu histydyny (ograniczenie czasowe)	4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 3. program warunków wstępnych: Zwalczanie szkodników: nacisk na działania prewencyjne 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne, których źródłem jest środowisko produkcyjne 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 6. program warunków wstępnych: Alergeny 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy
Wyłożenie na ladzie chłodniczej	T	T	T	T	Rozwój mikroorganizmów spowodowany nieprawidłowym chłodzeniem Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami biologicznymi, chemicznymi lub fizycznymi lub alergenami, których źródłami są otoczenie, personel itp.	4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 1. program warunków wstępnych: Infrastruktura (budynki i sprzęt) 2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne powodowane przez środowisko produkcyjne 6. program warunków wstępnych: Alergeny 7. program warunków wstępnych: Gospodarowanie odpadami

Etap	Identyfikacja zagrożeń ^(a)				Działania przyczyniające się do zwiększenia/zmniejszenia występowania zagrożenia	Działania kontrolne
	B	C	F	A		
					Zanieczyszczenie alergenami Brak przeciwdziałania rozwojowi mikroorganizmów i powstawaniu histydyny (ograniczenie czasowe)	6. program warunków wstępnych: Alergeny 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy
Wydawanie i pakowanie	T	T	T	T	Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami biologicznymi, chemicznymi lub fizycznymi lub alergenami, których źródłami są otoczenie, personel itp. Brak informacji dla konsumenta dotyczących ewentualnych alergenów i sposobu przechowywania, czasu przechowywania itp.	2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne powodowane przez środowisko produkcyjne 6. program warunków wstępnych: Alergeny 9. program warunków wstępnych: Personel (higiena, stan zdrowia) 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 6. program warunków wstępnych: Alergeny 13. program warunków wstępnych: Informacje o produkcie i wiedza konsumentów

(a): B = biologiczne, C = chemiczne, F = fizyczne, A = alergen

Lodziarnia

Diagram 5: Diagram przepływu w przypadku lodziarni

Tabela 6: System zarządzania bezpieczeństwem żywności na potrzeby drobnych detalistów w sektorze spożywczym w przypadku lodziarni

Etap	Identyfikacja zagrożeń ^(a)				Działania przyczyniające się do zwiększenia/zmniejszenia występowania zagrożenia	Działania kontrolne
	B	C	F	A		
Odbiór	T	T	T	T	Nie została zapewniona jakość mikrobiologiczna odbieranych surowców Występowanie zagrożeń chemicznych lub fizycznych lub alergenów w dostarczanych surowcach	10. program warunków wstępnych: Surowce (wybór dostawcy, specyfikacje) 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 6. program warunków wstępnych: Alergeny 10. program warunków wstępnych: Surowce (wybór dostawcy, specyfikacje) 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy
Przechowywanie w temperaturze otoczenia	T	T	T	T	Rozwój mikroorganizmów spowodowany przez przechowywanie w środowisku innym niż suche Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi lub fizycznymi, których źródłami są otoczenie, personel itp. Zanieczyszczenie alergenami	1. program warunków wstępnych: Infrastruktura (budynek i sprzęt) 2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 1. program warunków wstępnych: Infrastruktura (budynek i sprzęt) 3. program warunków wstępnych: Zwalczanie szkodników: nacisk na działania prewencyjne 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne, których źródłem jest środowisko produkcyjne 6. program warunków wstępnych: Alergeny
Przechowywanie w chłodni	T	T	T	T	Rozwój mikroorganizmów spowodowany nieprawidłowym chłodzeniem Zanieczyszczenie krzyżowe spowodowane brakiem oddzielenia produktów surowych od produktów poddanych obróbce termicznej / gotowych	4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy

Etap	Identyfikacja zagrożeń ^(a)				Działania przyczyniające się do zwiększenia/zmniejszenia występowania zagrożenia	Działania kontrolne
	B	C	F	A		
					do spożycia Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi lub fizycznymi, których źródłami są otoczenie, personel itp. Zanieczyszczenie alergenami	2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 3. program warunków wstępnych: Zwalczanie szkodników: nacisk na działania prewencyjne 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne, których źródłem jest środowisko produkcyjne 6. program warunków wstępnych: Alergeny
Przechowywanie w stanie zamrożonym	T	T	T	N	Rozwój mikroorganizmów spowodowany przez nieodpowiednią temperaturę zamrażania Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi lub fizycznymi, których źródłem jest otoczenie itp.	4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne, których źródłem jest środowisko produkcyjne
Ważenie i mieszanie	T	T	T	T	Rozwój mikroorganizmów spowodowany długim okresem ważenia i mieszania Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi lub fizycznymi i alergenami, których źródłem jest otoczenie, personel itp.	12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne spowodowane przez środowisko produkcyjne 6. program warunków wstępnych: Alergeny 9. program warunków wstępnych: Personel (higiena, stan zdrowia) 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy
Gotowanie	T	T	N	N	Nie są osiągnane wystarczająco wysokie temperatury Zanieczyszczenie spowodowane	4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja

Etap	Identyfikacja zagrożeń ^(a)				Działania przyczyniające się do zwiększenia/zmniejszenia występowania zagrożenia	Działania kontrolne
	B	C	F	A		
					zagroženiami chemicznymi	5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne powodowane przez środowisko produkcyjne
Schładzanie	T	T	N	N	Brak szybkiego schłodzenia Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi	4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne powodowane przez środowisko produkcyjne
Dojrzewanie	T	N	N	N	Rozwój mikroorganizmów spowodowany nieprawidłowym chłodzeniem	4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania
Napowietrzanie/ubijanie	T	T	T	N	Rozwój mikroorganizmów spowodowany nieprawidłowym chłodzeniem Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi lub fizycznymi, których źródłami są otoczenie, personel itp.	4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne powodowane przez środowisko produkcyjne 8. program warunków wstępnych: Kontrola powietrza i wody 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy
Pakowanie	T	T	T	N	Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami mikrobiologicznymi, chemicznymi lub fizycznymi, których źródłami są materiały opakowaniowe, otoczenie, personel itp.	2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne powodowane przez środowisko produkcyjne 9. program warunków wstępnych: Personel (higiena, stan zdrowia) 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy
Utwardzanie	T	T	N	N	Rozwój mikroorganizmów spowodowany przez nieodpowiednią temperaturę	4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania

Etap	Identyfikacja zagrożeń ^(a)				Działania przyczyniające się do zwiększenia/zmniejszenia występowania zagrożenia	Działania kontrolne
	B	C	F	A		
					zamrażania Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi	5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne powodowane przez środowisko produkcyjne
Przechowywanie w stanie zamrożonym	T	T	N	N	Rozwój mikroorganizmów spowodowany przez nieodpowiednią temperaturę zamrażania Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami chemicznymi	4. program warunków wstępnych: Konserwacja techniczna i kalibracja 11. program warunków wstępnych: Kontrola temperatury w pomieszczeniach do przechowywania 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne powodowane przez środowisko produkcyjne
Porcjowanie i wydawanie	T	T	T	T	Zanieczyszczenie spowodowane zagrożeniami biologicznymi, chemicznymi lub fizycznymi lub alergenami, których źródłami są nieprawidłowe czyszczenie i nieprawidłowa dezynfekcja sprzętu. Brak informacji dla konsumenta dotyczących ewentualnych alergenów i sposobu przechowywania, czasu przechowywania itp.	2. program warunków wstępnych: Czyszczenie i dezynfekcja 5. program warunków wstępnych: Zanieczyszczenia fizyczne i chemiczne powodowane przez środowisko produkcyjne 6. program warunków wstępnych: Alergeny 9. program warunków wstępnych: Personel (higiena, stan zdrowia) 12. program warunków wstępnych: Metodyka pracy 6. program warunków wstępnych: Alergeny 13. program warunków wstępnych: Informacje o produkcie i wiedza konsumentów

(a): B = biologiczne, C = chemiczne, F = fizyczne, A = alergen